

نظر سنجی

مدرس : ناهید خوشنویس

دانشگاه علمی - کاربردی {واحد 15}

سال تحصیلی پاییز 1401

تحقیق :

تحقیق یعنی بررسی، کنجکاو، واری، حقیقت یابی، رسیدگی کردن، جستجو کردن، بازجویی.

شناخت

هر زمانی که انسان نسبت به موضوعی اطلاعات کم باشد، نیاز به شناخت پیدا می کند، و در مورد آن موضوع آگاهی پیدا می کند و شروع به کسب اطلاعات می نماید که آن را شناخت می گویند.

انواع شناخت :

1) مبتنی بر حجیت :

برای به دست آوردن شناخت از یک کارشناس کمک گرفته می شود. این شناخت، شناخت کاملی نیست.

2) مبتنی بر رمز و راز :

غیرعلمی است، مثل کف بینی.

3) مبتنی بر عقل گرایی و منطق :

چون فقط بر اساس منطق بوده و آزمایش و مقایسه ندارد، پس روش درستی نیست.

4) مبتنی بر علم :

براساس مشاهده و تجربه و تحقیق و مقایسه و آزمایش به شناخت می رسیم که بهترین روش است.

تعریف علم Science :

مجموعه ای از اطلاعات و دانستیهای بشر است که از طریق روش علمی و تجربه ی مستقیم (آزمایش) بدست آمده است.

- دانستن

- آگاهی

- یک سلسله اطلاعات نظام دار

هدفهای علم :

(1) توصیف پدیده :

محقق هرآنچه که می بیند را ثبت و توصیف میکند.

مثلاً : توصیف پدیده وزش باد بر روی برگها و اینکه باد چگونه بوجود می آید.

(2) کشف نظم و بیان رابطه بین پدیده ها :

محقق پس از توصیف پدیده ها سعی در کشف روابط بین پدیده ها و اندازه گیری آنها می نماید و

سپس به رابطه بین آنها می پردازد.

مثلاً : تاثیر باد بر روی دیگر عوامل جوی و اینکه چه اتفاقی در حین وزش باد می افتد.

(3) صورت بندی نظریه ها :

محقق سعی می کند تا روابط کشف شده بین پدیده ها را صورت بندی نماید و آنرا تعمیم دهد و در

نهایت به قانون و نظریه تبدیل سازد . جمع بندی کلیه اتفاقات در اثر وزش باد.

ویژگی علوم انسانی :

1- جبری :

در آن هیچ موضوعی ناگهانی و تصادفی رخ نداده است و هر چیزی یک علتی دارد مثال وقتی برگ می افتد بی علت نیست یا حرکت توپ یا بسیاری بی دلیل نیست و علتی داشت و دارد تصادفی نیست.

2- کلی :

قابلیت تعمیم پذیری دارد. یعنی نتیجه ی موضوعی را بتوان به جامعه های شبیه به آن جامعه مورد تحقیق تعمیم داد.

3- پیروی از اصل امساک پذیری :

یعنی وقتی تحقیق می کنیم از چند متغیر محدود استفاده کنیم. زیرا می خواهیم به بهترین نحوه کار کنیم. هرچه گسترده تر شود کار سخت تر می شود. (هر چه متغیرها محدود تر، تحقیق عمیق تر و کامل تر و محقق در زمان مورد نظر بهتر تحقیق می کند.) مثلاً: تحقیق بر روی علل طلاق ، می توان از میان هزاران علت طلاق بر روی 3 یا 4 علت تحقیق کنیم.

4- تغییر و تحول پذیری :

علوم انسانی ثابت نیست. امکان دارد هر روز کامل تر شود. مثلاً عوامل کاهش ازدواج در سال 90 این چنین است و شاید در سال های بعد تغییر کند. بر اساس مرور زمان امکان دارد تغییر کند و جابه جا شود.

5- آزمایش پذیری : علوم انسانی مانند علوم طبیعی قابلیت آزمایش را دارد.

6- تخصصی: برای مطالعه و تحقیق علوم انسانی ابزار و وسایل تخصصی وجود دارد.

مراحل تحقیق :

- 1- انتخاب موضوع
- 2- تهیه طرح تحقیق
- 3- تدوین فرضیه
- 4- گردآوری اطلاعات
- 5- تجزیه و تحلیل اطلاعات
- 6- نتیجه گیری

1- انتخاب موضوع :

هر سوالی که در ذهن ما پیش آید می تواند موضوع مورد نظر باشد. (مثلاً استرس).
پایه و اساس هر تحقیق موضوع آن است .

ویژگیهای و ملاک های تدوین موضوع :

- 1) روشن - واضح - مشخص - دقیق
- 2) در موضوع، وجود دو متغیر مستقل و وابسته الزامی است.
- 3) رابطه بین دو متغیر
- 4) آزمون پذیر
- 5) فارغ از ارزشهای اخلاقی باشد یعنی هیچ گروهی را زیر سؤال نبرد (نه خوبی گروهی را بگوید نه بدی)
- 6) ارزشمند و مهم باشد.
- 7) مورد توجه و علاقه محقق باشد تا جایی که حتی تمام زندگی و گاه سلامتی خود را وقف آن می کند.

2- تهیه طرح تحقیق :

مسیر تحقیق از ابتدا تا انتها را مشخص می کنیم.

انتخاب مباحثی چون ؛

ابزار گرد آوری اطلاعات

مشخص کردن جامعه آماری

مشخص کردن نمونه آماری

روش نمونه گیری

آزمون آماری و ..

3- تدوین فرضیه :

جواب موقتی یا همان حدس و گمانی که در مقابل سوال مطرح شده در فکرمان مبتنی بر دانش و تجربه در

مورد حل آن مسئله می زنیم مثلا : آیا ترس باعث استرس در کودکان می شود.

4- گرد آوری اطلاعات : در مورد حدس و گمان و سوالهایمان (موضوع) اطلاعات کسب می کنیم .

(جمع آوری اطلاعات در مورد استرس)

5- تجزیه و تحلیل اطلاعات : اطلاعات بدست آمده را تجزیه و تحلیل می کنیم. اطلاعات که در مورد

استرس بدست آمده را تجزیه و تحلیل کنیم.

6- نتیجه گیری : و در نهایت از تجزیه و تحلیل اطلاعاتمان نتیجه گیری می کنیم . (نتیجه گیری در

مورد استرس).

پروژه :

فصل اول : کلیات تحقیق

- 1- موضوع
- 2- بیان مساله
- 3- کلید واژه
- 4- اهداف
- 5- فرضیه ها
- 6- تعریف عملیاتی

فصل دوم : مبانی نظری و پیشینه تحقیق

فصل سوم : روش تحقیق (روش شناسی)

- 1- روش تحقیق
- 2- جامعه و نمونه آماری
- 3- ابزار گردآوری اطلاعات
- 4- روش نمونه گیری

تعریف مفاهیم :

به مجموعه واژه ها، کلمات و عباراتی که موضوعی را شرح یا انتقال می دهد مفاهیم می گویند.

مفاهیم بر دو نوع است ، تجربی و نظری :

تجربی : هر چیزی که قابل رویت ، لمس کردن ، و ... باشد و به زمان و مکان خاصی تعلق دارد .مانند میز ، کتاب ، کامپیوتر و ...

نظری : هر چیزی که قابل مشاهده و قابل لمس کردن نیست و به زمان و مکان خاصی هم تعلق ندارد . مانند شادی ، غم ، اضطراب.

متغیر:

هر صفت و یا ویژه گی و شرایطی که از فردی به فرد دیگر و یا اشخاصی به اشخاص دیگر تغییر کند متغیر می نامند.

انواع متغیرها :

متغیر مستقل :

عامل موثر یا علت اصلی هر موضوع و یا مقدمه را متغیر مستقل می نامند . گاهی یک عامل و گاهی چند عامل بر یک معلول است . مثلا : عوامل موثر بر مهاجرت.

متغیر وابسته :

معلول یا توضیح و تشریح عوامل موضوعی را متغیر وابسته می نامند و تابع متغیر مستقل است.

متغیر کمی و کیفی :

در متغیر کمی از نظر کمیت تغییر میکند و اختلاف مقادیر آنرا با عدد ثبت میکنند مثل : سن ، میزان حقوق ، اندازه قد و ...ولی در متغیر کیفیت : محقق توانایی اندازه گیری آنرا ندارد.و برای ثبت آن از عدد استفاده نمیشود . مثل : سطح تحصیلات (دیپلم ، لیسانس ، دکترا و ...) یا گروه خونی یا شبکه های تلویزیونی .

متغیر پیوسته و گسسته :

متغیر کمی شامل دو دسته است : 1- یا اعشار پذیر هستند (پیوسته) مثلاً : وزن $2/30$ ، $30/15$ و یا اعشار پذیر نیستند . (گسسته) مثلاً : اعضای تیم فوتبال .

متغیر چند ارزشی - دوارزشی :

• **متغیر دو ارزشی :** به متغیری که دو ارزش به آن اختصاص داده میشود مثل : زن یا مرد، خوب یا بد، بله یا خیر

• **متغیر چند ارزشی :** متغیری که بیش از دو ارزش یا ارزشهای متفاوتی داشته باشد متغیر چند ارزشی می نامند. مثل : عالی، خوب ، متوسط ، بد/ بسیار موافق ، موافق ، مخالف ، بسیار مخالف/ بررسی چند شغل : کارمند ، آزاد ، دانشجو ، خانه دار.

متغیر مزاحم :

هر متغیر دیگری به غیر از متغیر مستقل بر روی متغیر وابسته تاثیر بگذارد متغیر مزاحم گفته میشود که این تاثیر میتواند مثبت یا منفی باشد.

مثلاً بررسی تاثیر سی دی های آموزشی زبان (متغیر مستقل) بر میزان یادگیری (متغیر وابسته) .

استفاده از سی دی های مشابه دیگر - استفاده از یادگیری های قبلی - (متغیر مزاحم) .

منابع مساله تحقیق :

1- خلا موجود در دانش :

هر انسانی نسبت به بعضی مباحث جهان هستی آگاهی دارد و به بعضی موضوعات آگاهی ندارد و یا اطلاعاتش کم است. این کمبود اطلاعات وی خلا موجود در دانش وی محسوب شده و می تواند مساله ای در ذهن بشر ایجاد کند.

2- تفاوت بین تحقیقات گذشته :

مطالعه دو الی سه تحقیق با موضوع یکسان و مقایسه نتایج آنها باهم، امکان دارد به تفاوت هایی در نتایج آن پی برده ، که می تواند تفاوت حاصله در ذهن محقق مساله ایجاد کند.

3- واقعیات تبیین نشده :

کل پدیده های جهان هستی به صورت واقعیت مطرح بوده ولی هنوز برای پاره ای از آن واقعیت ها دانشی کسب نشده است. مانند: بیماری هایی وجود دارند و واقعیت دارند ولی هنوز دانشی جهت مداوای آن تبیین نشده است. کسب دانش در این زمینه می تواند برای محقق مساله و موضوع باشد.

ارزیابی مسئله تحقیق :

• ملاحظات اجتماعی :

آیا با حل مسئله به علم افزوده میشود؟

آیا تحقیق تکراری است؟

آیا باعث توسعه تحقیقات دیگری میشود؟

• **ملاحظات شخصی :**

آیا محقق علاقه مند به تحقیق است؟

آیا توانایی حل مسئله را دارد؟

آیا وسایل و امکانات لازم را دارد؟

آیا زمان کافی را دارد؟

بررسی پیشینه تحقیق :

تحقیقات و مطالعاتی که در گذشته در مورد تحقیقی که ما می‌خواهیم انجام دهیم ، شناسایی و مطالعه شود .

ضرورت و اهداف بررسی پیشینه تحقیق :

- 1- محدود کردن مسئله.
- 2- پرهیز از بکار بردن روشهای بی نتیجه.
- 3- ارائه بینش به محقق نسبت به روشها از جمله ((روشهای اجرا - انواع وسایل اندازه گیری)).
- 4- توجه به متغیرهای مهم و موثر برمسئله تحقیق.
- 5- تدوین فرضیه های تحقیق .
- 6- انتخاب روشهای آماری مناسب.
- 7- آشنایی با روشهای تحقیق مورد استفاده در تحقیقات گذشته 8- انتخاب طرح نمونه گیری مناسب.
- 8- تبیین دقیق و روشن بیان مسئله.
- 9- پیدا کردن روشهای جدید ، بدین معنا که محقق بتواند علاوه بر اطلاع از کارهای انجام شده ، مسائل نادیده گرفته شده را بیابد.

مراحل اجرای پیشینه تحقیق :

- مشخص کردن و فهرست کردن واژه ها ، کلمات کلیدی مرتبط با موضوع مثلا: ازدواج ، اعتیاد و
- شناسایی منابع مرتبط با تحقیق (تمام تحقیقاتی که پیرامون موضوع ما باشد بیرون می کشیم) .
- مطالعه نقادانه منابع و استخراج اطلاعات مرتبط (استفاده از نقاط قوت و عدم استفاده از نقاط ضعف- قبل ازانجام تحقیقات ، تحقیقاتی که قبلا روی موضوع ما انجام شده بررسی می کنیم که اشتباهات آنها را تکرار نکنیم) .
- تهیه گزارش تحقیق :

1- به روش تقویمی : بنابر تاریخ تهیه گزارش انجام می شود .

2- روش موضوعی : مانند الویت به مسئله یا موضوع تحقیق ما.

روش فرضیه نویسی :

همیشه ابتدا مستقل سپس وابسته می آید.

به نظر می رسد بین تحصیلات والدین و موفقیت دانش آموزان رابطه معنا دار وجود دارد.

به نظر می رسد بین تغییرات جوی و میزان بارندگی رابطه معنا دار وجود دارد

به نظر می رسد بین اشتغال بانوان و قدرت تحکیم خانواده رابطه معنا دار وجود دارد.

موضوع : تأثیر برنامه های ماهواره ای بر روابط خانواده

مستقل وابسته

به نظر می رسد بین برنامه های ماهواره ای و تربیت فرزندان رابطه معنا داری وجود دارد.

به نظر می رسد بین برنامه های ماهواره ای و تحکیم خانواده رابطه معنا داری وجود دارد.

به نظر می‌رسد بین برنامه‌های ماهواره ای و فرهنگ زدایی رابطه معنا داری وجود دارد.

فرضیه‌ها دو دسته‌اند :

1- فرضیه جهت دار

2- فرضیه بی جهت

مثال: به نظر می‌رسد بین افزایش حقوق کارکنان و بالا رفتن انگیزه آنها رابطه معنادار وجود دارد، به نظر می‌رسد بین بالا رفتن تورم و کاهش سطح توانایی مردم رابطه معنادار وجود دارد.

در این مثال ها جهت تاثیر متغیر مستقل بر وابسته مشخص شده است .یعنی با مسائلی چون (کاهش و افزایش و بالا رفتن و پایین آمدن) سرو کار داریم. ولی اگر این جهت دهی ها در متغیر مستقل و وابسته وجود نداشته باشد فرضیه بدون جهت می شود .

به نظر می‌رسد بین حقوق کارکنان و انگیزه کارکنان رابطه معنا داری وجود دارد.

به نظر می‌رسد بین تورم و سطح توانایی مردم رابطه معنا داری وجود دارد.

در کل فرضیه ها بیشتر به صورت بدون جهت طراحی می شود تا هیچ نوع جهت دهی و سوگیری از سوی محقق وجود نداشته باشد . جانبدارانه عمل ننماید.

ملاک‌های تدوین فرضیه :

1- رابطه بین دو متغیر وجود داشته باشد.

2- قابل آزمایش باشد.

3- فارغ از ارزش‌های اخلاقی باشد، یعنی اجازه نداریم روی هیچ کسی عیب گذاری کنیم. هیچ صفتی به

کسی تعلق دهیم ، هیچ گونه قضاوتی در آن نباشد.

4- روشن و دقیق باشد.

منابع فرضیه :

- 1- کشف و شهود ناگهانی مثل : اینکه یکدفعه به ذهن می‌رسد.
- 2- بر اساس نظریه‌ها مثل : نظریه داخل کتاب.
- 3- بر اساس تجربیات فرد باشد.
- 4- بر اساس مطالعات پیشین و گذشته.

انواع روش تحقیق :

الف : بر اساس هدف :

1- بنیادی :

محقق فقط هدفش بالا بردن سطح اطلاعاتش باشد.

2- کاربردی :

جنبه اجرایی دارد مثل اعتیاد و طلاق، در زمانی می‌باشد که در جامعه مشکلی پیش می‌آید واز محقق‌های این حوزه دعوت بکار می‌شوند از آنها کمک می‌گیرند و و تلاش می‌کنند تا با یکسری تحقیقات این مشکل را حل نمایند.

ب : بر مبنای روش :

1- اکتشافی

2- توصیفی

3- تاریخی

4- موردی

5- پیمایشی

6- آزمایشی

7- علمی و مقایسه ای

انواع روش تحقیق بر اساس روش :

• مطالعه اکتشافی :

قبل از هر تحقیقی که محقق می خواهد انجام می دهد یک نمونه خیلی کوچک را انتخاب کند نواقصش را رفع

کند بعد در اندازه بزرگ انجام دهد مثل : مدل

روش بعلت صرفه جویی در وقت و هزینه قبل از همه تحقیق ها نمونه کوچکی از تحقیق را انجام داده و به

نکات قوت و ضعف آنها پی می بریم pre-test

• توصیفی :

فقط موضوع را توضیح و شرح می دهیم مثلا : مهاجرت چیست و انواع آن چیست ؟

• تاریخی :

هر چیز که مربوط به زمان گذشته باشد و به زمان حال مربوط نیست مثل : تاریخ هخامنشی ، اسلام.

به سه هدف ما تحقیق تاریخی انجام می‌دهیم :

1- مطالعه تاریخ ملل (که در مللهای مختلف چه اتفاهای رخ داده).

2- مقایسه وقایع گذشته : (دو حادثه اتفاق افتاده را باهم مقایسه کنیم مثل : مقایسه انقلاب مشروطه با

انقلاب اسلامی)

3- علیت یابی وقایع : بررسی علت‌های حادثه است.

ویژگی های تحقیق تاریخی :

منابع دست اول : هر انسان و موجودی که در آن حادثه حضور فیزیکی دارد. به عنوان مثال افرادی که در

حادثه زلزله بم حضور داشته و شاهد عینی بوده‌اند.

منابع دست دوم : نقل قولها در مورد حادثه را دست دوم می‌گویند. مثلاً حادثه زلزله بم را از کسی بشنویم که

او هم از شخص دیگری که در زمان زلزله حضور داشته شنیده باشد.

• تحقیق موردی :

تحقیق بر روی یک موضوع بسیار محدود به صورت کامل و همه جانبه.

مثلاً : در مورد یک شخصی چون بو علی سینا. از ابتدای تولد تا مرگ ایشان هر آنچه به ایشان مربوط می شود

مانند تاریخ و محل تولد -تعداد افراد خانواده -شغل پدر - تحصیلات وی -آثار و...بررسی میشود. نکته مثبت

این تحقیق این است که به دلیل اینکه تحقیق کاملی در مورد موضوع انجام شده می توان علت وقایع و

حوادثی یا مسائلی مهمی که برای ایشان رخ داده علت یابی نموده و نکته منفی نیز این است چون بسیار ریز و

جزئی مطالعه شده است نتایج این تحقیق را نمی توان به سایرین تعمیم داد.

• **تحقیق پیمایشی یا زمینه یابی :**

یعنی نظر مردم را نسبت به یک موضوع ریشه یابی می کند محقق بررسی می کند که مردم چه می دانند و چه فکر می کنند .

مثلاً در مورد پزشک خانواده یا یارانه چه می دانند و چه فکر می کنند محقق بررسی می کند مردم جامعه اش چه فکر می کنند و نظرشان و میزان علاقه مندیشان در مورد موضوعش چیست.

واحد تجزیه تحلیل مقیاس یا واحدی است که محقق برای تحقیق خود انتخاب کرده واحدش فرد است یا خانواده یا جامعه ایران. یک اثر تاریخی است یا کل آثار یک دوره

مثلاً: تورم در کل جهان، تورم در جهان سوم، تورم در ایران، تورم در تهران.

این معیاری است که ما می خواهیم بررسی کنیم گاهی فقط کل جهان است گاهی اوقات ایران و گاهی شهر است. واحد تجزیه و تحلیل آن مقیاسی است که ما روی آن کار می کنیم.

طرح های اساسی زمینه یابی دو مورد می باشد :

1- **مقطعی :** یک دور زمانی.

2- **طولی :** چند دوره زمانی بررسی می شود.

- اگر در زمان خاصی بررسی کنیم مقطعی می شود مثل انتخابات 92 (مقطعی)

- ولی در مطالعه طولی چند دوره انتخابات بررسی شده و سپس نتایج هر دوره را با هم مقایسه می کنیم.

• **تحقیق آزمایشی :**

خیلی دقیق است زیرا که انسانها را یکی یکی مورد آزمایش قرار میدهیم و بهترین و دقیق ترین نوع تحقیق است .

شامل دو گروه است :

1- گروه آزمایش : متغیر مستقل بر روی آن پیدا می شود.

2- گروه کنترل : که این در کلیه جنبه ها شبیه گروه آزمایش هستند با این تفاوت که متغیر مستقل بر روی آنها اجرا نمیشود.

ویژگیهای تحقیق آزمایشی :

• **کنترل :** برای این کار می توان از گروه دومی در آزمایش به نام گروه کنترل استفاده نمود که این گروه در کلیه جنبه ها شبیه گروه آزمایش هستند با این تفاوت که متغیر مستقل برای گروه کنترل اجرا نمی شود.

• **تکرار آزمایش :** باید شرایط آزمایش (زمان ، مکان و آزمایش شوندگان) یکی باشد و هر دو یا سه ماه یکبار انجام شود.

• **انتخاب تصادفی :** از میان گروهی که خواهان شرکت در آزمایش باشند ، انتخاب تصادفی می کنیم و نیمی از آنها را جهت آزمایش و نیمی دیگر را جهت کنترل قرار میدهیم .

گروه آزمایش، دارو را که متغیر مستقل هستند و گروه کنترل که دارو مصرف نمیکنند . بعد دو گروه را بررسی کرده و مقایسه میکنند اگر دارو در گروه آزمایش تاثیر کرده باشد و اشتهای آنها را کاهش داده باشد متغیر مستقل اثر کرده است .

و این آزمایش را با همین شرایط و با همین اشخاص در دوره های مختلف (دو یا سه ماه دیگر) مجدداً انجام میدهیم تا به نتایج یکسان برسند و تحقیق ما دارای پایایی (تکرار پذیری) است.

در تحقیق آزمایشی دو نوع اعتبار داریم :

1- اعتبار درونی :

که به درون تحقیق برمی گردد. یعنی هدف بررسی تاثیر متغیر مستقل بر وابسته می باشد. هرچه متغیر مستقل بر روی متغیر وابسته تاثیر بیشتری بگذارد و تاثیر متغیر مزاحم کمتر باشد، اعتبار آزمایش بیشتر و با ارزشتر است و بر عکس. هرچه تاثیر مستقل بر وابسته کمتر و تاثیر مزاحم بیشتر باشد اعتبار درونی کمتر میشود

2- اعتبار بیرونی :

هر چه نتیجه تحقیق مان را به گروه ها و جامعه دیگری گسترش (تعمیم) دهیم اعتبار بیرونی آزمایش ما ارزش پیدا می کند و بر عکس.

اعتبار درونی :

هر آنچه بر روی متغیر وابسته بجز متغیر مستقل تاثیر بگذارد متغیر مزاحم نامیده میشود.

غرض از اعتبار درونی این است که آیا متغیر مستقل در متغیر وابسته اثر می گذارد؟

- آیا تغییری که در متغیر وابسته بوجود آمده منحصراً بر اثر متغیر یا متغیرهای مستقل بوده یا

متغیرهای مزاحم و کنترل نشده در آن دخالت داشته اند؟

انواع متغیر مزاحم :

• رویدادهای همزمان :

همزمان با متغیر مستقل متغیر دیگری بر وابسته اثر گذارد. مثلاً اگر هدف تحقیق شناخت میزان تأثیر روش تدریس خاصی در کلاس باشد و اتفاقاً تلویزیون نیز در مورد آن روش تدریس برنامه داشته باشد، نمی‌توان بدرستی ارزیابی کرد که آیا تغییرات ایجاد شده در (شاگردان) ناشی از روش تدریس معلم است یا برنامه تلویزیونی و یا هر دو.

• اجرای پیش آزمایش :

معمولاً محقق قبل از اجرای اصلی، اقدام به اجرای پیش آزمایشی آنها می‌کند تا نقایص کار مشخص شود و نسبت به اصلاح آن اقدام کند. محقق باید مرحلهٔ پیش‌آزمون را در مورد هر دو گروه کنترل و آزمایشی اجرا کند، ولی اجرای اصلی آزمون را فقط در مورد گروه آزمایشی انجام دهد.

• رشد و بلوغ آزمودنی :

در بعضی از تحقیقات که بیش از اندازهٔ مورد انتظار طول می‌کشند، احتمال بروز تغییرات جسمانی و فکری در آزمودنی‌ها وجود دارد که در رفتار آنها تأثیر خواهد داشت.

• افت آزمودنی :

تضمینی وجود ندارد که آزمودنی‌ها و افرادی که در گروه‌های آزمایش و کنترل سازمان داده می‌شوند، تا پایان تحقیق حضور داشته باشند.

• تفاوت‌های فردی :

بزرگترین متغیرهای مزاحم تفاوت‌های فردی است زیرا سلیقه و علاقه آدمها باهم فرق دارد مثلا : اشتیهای آقایان و خانمها باهم متفاوت است.

• کنش متقابل :

اگر دو یا سه نوع متغیر مزاحم بر روی متغیر وابسته تاثیر بگذارد کنش متقابل است مثلا: در بررسی تاثیر داروی ایکس بر روی کاهش اشتها (متغیر وابسته) هنگام آزمایش بیماری خود شخص - آقا یا خانم بودن - رشد و بلوغ و... میتواند در متغیر وابسته (کاهش اشتها) تاثیر گذارد.

روشهای کنترل متغیر مزاحم :

1- روش همسان سازی :

گروه آزمایش و کنترل را شبیه هم کنیم که به 2 روش :الف - دقیق : تمام مشخصات از سن ، جنس ، تحصیلات و ... در هر دو گروه آزمایش و کنترل یکی است . و یکی یکی با هم مقایسه میشوند .ب- فراوانی : که میانگینی از مشخصات گروه آزمایش و کنترل را در نظر میگیریم .مثلا در هر دو گروه (آزمایش و کنترل) بیست درصد آقا و هشتاد درصد خانم باشد.

2- روش تصادفی :

همه افراد جامعه شانس برابر در انتخاب شدن را دارند و 2) باز هم تصادفی در گروه کنترل و آزمایش قرار می گیرند.

عوامل موثر بر اعتبار بیرونی :

• محیط طبیعی :

شخص آزمایش شوند در محیط زندگی و بطور طبیعی مورد آزمایش قرار میگیرد و احساس نمیکند که اصلا آزمایشی رویش انجام میگیرد و کاملا طبیعی برخورد کرده و همین باعث میشود آزمایش دچار سوگیری نشود و می توان این آزمایش را به کل جامعه مورد نظر تعمیم داد.

• معرف بودن نمونه :

از بین یک جامعه آماری یک نمونه را به عنوان نماینده آن جامعه انتخاب میکنیم که دارای تمام ویژه گیهای آن جامعه باشد و آزمایش را روی آن نمونه انجام میدهم . (مثلا: از تمام افراد یک خانواده: پسر آن خانواده را بعنوان معرف آن خانواده انتخاب می کنیم.

تحقیق علمی – مقایسه ای :

پس رویدادی قبلا اتفاق افتاده است، متغیر مستقل از قبل اتفاق افتاده است. مثلا تحقیق در مورد جوانانی که قبلا معتاد شده اند. و از نظر اخلاقی و انسانی نباید جهت انجام آزمایش اول گروهی را معتاد کرده بعد روی آنها آزمایش را انجام دهیم.

مراحل تحقیق علمی - مقایسه ای :

1- بیان مسئله : موضوع که مشخص شد آن را شرح می دهیم.

2- انتخاب گروه معین : که دارای ویژگی یا مشکل مورد نظر تحقیق ما هستند. (معتاد هستند)

3- گروه مقایسه ای :

شبهه گروه معین یا انتخابی ماهستند و تمام شرایط گروه معین را دارند ولی مشکل اصلی و مورد نظر (اعتیاد) را ندارند . مثلا : بررسی عوامل اعتیاد بروی جوانان 18-20 سال (بررسی جوانان گروه سنی 18 - 20 سال که معتاد هستند با گروهی در همین سن که معتاد نیستند.

4- جمع آوری اطلاعات :

در خصوص موضوع مان اطلاعات جمع می کنیم.

5- تجزیه و تحلیل اطلاعات

6- نتیجه گیری ازاطلاعات بدست آمده پیرامون موضوع مورد نظرمان. **جامعه آماری** : به مجموعه افراد ، اشیاء ، حوادث و موجوداتی که ما می خواهیم روی آن تحقیق کنیم و دارای حداقل یک ویژگی مشترک هستند.

پارامتر : مقدار کمی جامعه را می گویند. 10 نفر

نمونه : انتخاب تعدادی از اعضای یک جامعه به عنوان نماینده ای از آن جامع.

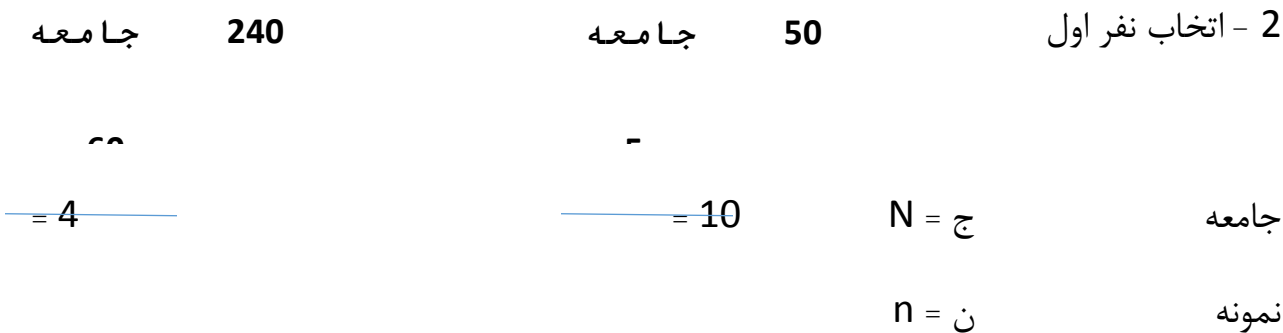
آماره : مقدار کمی نمونه را می گویند. 10 نفر.

$N =$ جامعه آماری = پارامتر

$n =$ نمونه، آماره (مقدار عددی و کمی جامعه پارامتر 500 و مقدار کمی نمونه آماره 50 می باشد).

نمونه گیری = ضرورت نمونه گیری

پارامتر = مقدار عدد یا مقدار کمی جامعه می شود. مثلاً هزار تا دانشجو.

ضرورت نمونه گیری :

صرفه جویی در زمان - هزینه - انرژی - نیروی انسانی و ... به دلیل اینکه نمی توان کل جامعه را بررسی کنیم و زمان - هزینه و نیروی انسانی و ... زیادی استفاده می شود لذا نمونه گیری انجام می پذیرد . و بر گروه محدود تری که نمونه می باشد تحقیق و بررسی می کنیم و بعد از تحقیق نتیجه را به جامعه تعمیم می دهیم . به کلیه افراد - حوادث و .. جامعه می گویند و نمونه بخش کوچکتر جامعه . تحقیق که به اتمام رسید نتیجه جامعه به نمونه تعمیم می یابد .

نمونه گیری (احتمالی) :

عبارت است از انتخاب درصدی از اعضای یک جامعه به عنوان نماینده ای از آن جامعه . که به چهار روش انجام میشود.

انواع نمونه گیری :

1- تصادفی ساده

2- تصادفی سیستماتیک

3- تصادفی طبقه ای

4- تصادفی خوشه ای

• تصادفی ساده :

کلیه جامعه آماری باید عددی را بخود اختصاص دهند که تعدادی را بصورت قرعه کشی بعنوان نمونه در نظر میگیریم.

• تصادفی منظم یا سیستماتیک :

کلیه جامعه آماری را فهرست و شماره گذاری نموده و با محاسبه نسبت جامعه و نمونه را یک عدد قرار داده و طبق آن نمونه ها را انتخاب می کنیم مثلا: اگر بخواهیم از بین 200 نفر دانشجو 20 نفر را انتخاب نماییم ، ابتدا 200 نفر دانشجو را فهرست نموده و سپس (200 را تقسیم بر 20 نموده عدد حاصله که 10 میشود) از بین 10 نفر دانشجوی اول فهرست n نفر را به تصادف انتخاب میکنیم و همینطور 10 تا 10 انتخاب

میشوند (دانشجوی شماره 6 بعدی میشود 16- 26- 36

• تصادفی سیستماتیک:

مثلاً اگر جامعه آماری باشد نمونه گیری 50 تا باشد یعنی

جامعه

فا $\frac{N}{\text{آماری}}$

1 2 3 4 5 6 7

اولین عدد را به صورت تصادفی انتخاب می کنیم.

بعد 10 تا فاصله می دهیم و 10 تا 10 تا ادامه می دهیم.

3 13 23 33

240

4 $\frac{\text{جامعه آماری}}{60}$

1 2 3 4 5 6 7

2 6 10 14 18

•

• تصادفی طبقه ای:

در جامعه ای کار می کنیم که همه یک دست نیستند : ابتدا اعضای جامعه به چند گروه یا طبقه تقسیم شده و

سپس از هر طبقه یک نمونه انتخاب می شود مثلاً: در یک دانشگاه 2000 نفر کارمند در حوزه کاری

{ناھید خوشنویس}

{به نام تعالی}

{نظر سنجی 1401}

مختلف مشغولند : طبقه اول = 200 نفر در حوزه پژوهشی، طبقه دوم : 300 نفر در حوزه آموزشی، طبقه سوم

: 400 نفر در حوزه دانشجویی، طبقه سوم : 700 نفر در حوزه معاونت اداری.

یا مثلاً در شرکتی دیپلم دارند، فوق دیپلم دارند، لیسانس، دکترا و ... دارند.

در این نمونه گیری در جامعه ای که ناهمگون است هر کس در یک منطقه است از لحاظ سنی - شغلی -

جنسی .

طبقه = مثال : تأثیر امکانات آموزشی بر عملکرد دانش آموزان.

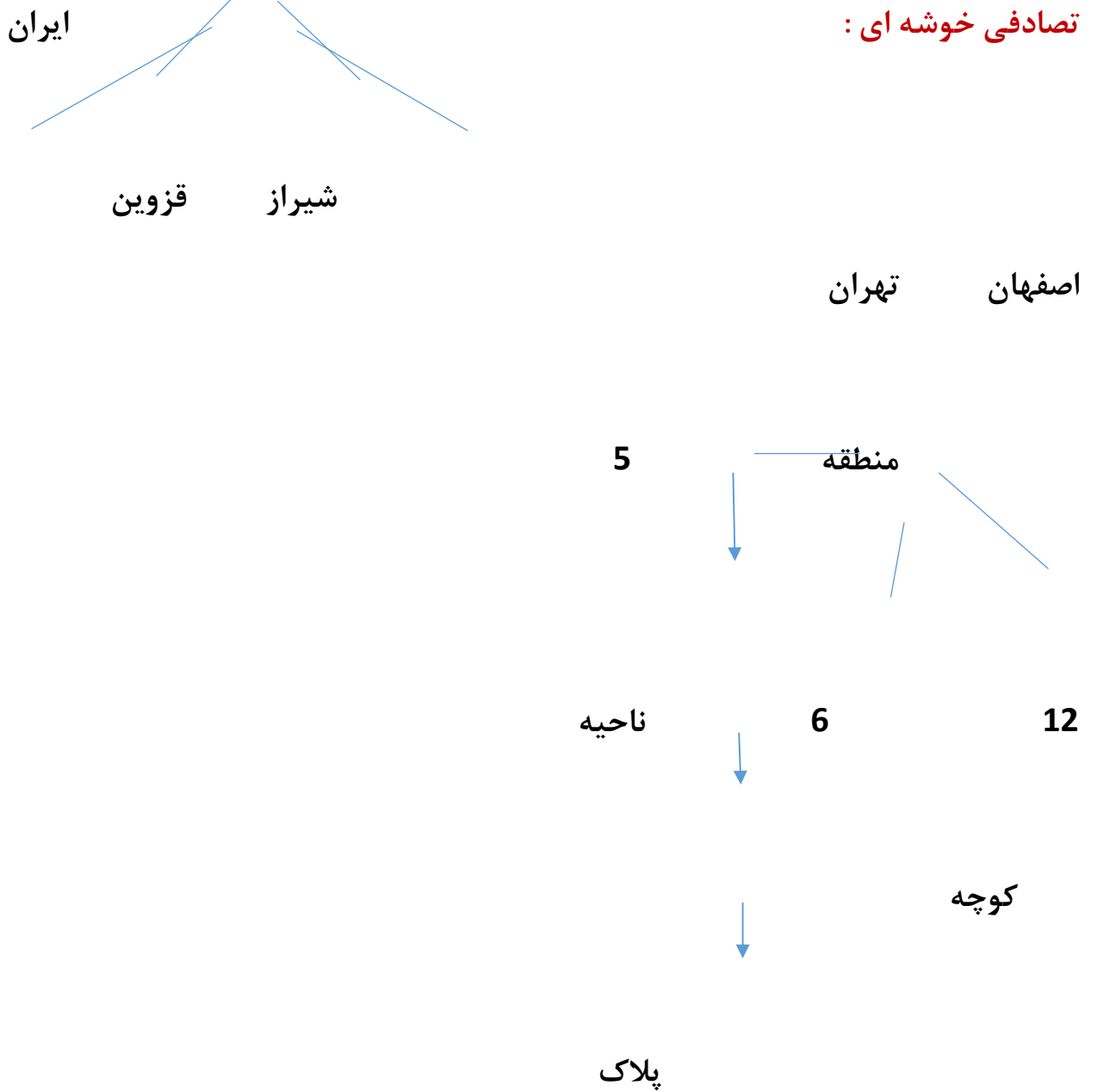
25	} نمونه	0/25 دبستانی	} 100
25		0/25 راهنمایی	
25		0/25 دبیرستانی	

مثال : تأثیر مقدار مدیریت بر روحیه کارکنان.

جامعه 100

شرکتی	پیمانی	قرارداد	رسمی
<u>10 %</u>	<u>35 %</u>	<u>40 %</u>	<u>20 %</u>

تصادفی خوشه ای :

مقیاس های اندازه گیری :

1- مقیاس اسمی :

کیفی هستند. فاصله وجود ندارد. اولویت وجود ندارد.

عدد نیست.

جنس = زن مرد

مثلاً = جنسیت - گروه خونی - شغل

زن مرد ← فاصله وجود ندارد . اولویت وجود ندارد .

2- مقیاس رتبه ای (کتبی) :

کیفی هستند. فاصله وجود ندارد. اولویت وجود دارد.

مثلاً = سطح تحصیلات

کسی دیپلم دارد. کسی فوق لیسانس دارد.

فاصله وجود ندارد. اولویت وجود دارد.

3- مقیاس فاصله ای :

عدد دارد یعنی مشخص است

کیفی هستند. فاصله وجود دارد. اولویت وجود دارد. صفر قراردادی.

مثلاً = استخدام مهمان دار ، درجه حرارت.

درجه حرارت 181 و 180 و 178 و 170

مثلاً خلبان باید قدش 170 به بالا باشد.

صفر قراردادی

4- مقیاس نسبی :

دارای کمیت هستند. فاصله وجود دارد. اولویت وجود دارد. ولی صفر واقعی است.

مثال : شماره حساب که صفر آن واقعی است ، یعنی دیگر موجودی نداریم.

محقق باید با ابزارهای مناسبی ، داده های مورد نیاز تحقیق را جمع آوری نموده و با تجزیه و تحلیل آنها به آزمون فرضیه پردازد .

ابزار گردآوری اطلاعات تحقیق عبارتند از :

- 1- پرسشنامه
- 2- مصاحبه
- 3- مشاهده یا تحقیق میدان
- 4- کتابخانه‌ای

ابزار گردآوری اطلاعات :

1- پرسشنامه :

محقق سؤالی‌های مورد نظرش را بصورت کتبی در اختیار نمونه می‌گذارد و سؤالیها باید مرتبط با موضوع باشد و به دو صورت بسته و باز انجام می شود .

بسته : سؤالی که می پرسیم، لیست جوابها را نیز در زیر آن قرار می دهیم (مخالف - بینظر - موافق) .

• نکات مثبت : جوابگوی و جمع آوری اطلاعات خیلی راحت است .

• نکات منفی : پاسخگو مجبور به جواب دادن فقط همان گزینه ها میباشد.

باز : سؤالی که محقق میکند پاسخگو هر چه بخواهد جواب میدهد .

• نکات منفی : زمانبر است و محقق نمیتواند همه جوابها را کد گذاری کند.

• نکات مثبت : محقق اطلاعات زیادی در مورد موضوع اش پیدا میکند.

نکات مهم قابل توجه در پرسشنامه :

- داشتن نامه پیوست است که یا در اول پرسشنامه می آید. نامه ای که به منظور برقراری رابطه با پاسخگو و تشویق آنها به پاسخگویی و معرفی هویت محقق و هدف تحقیق را مشخص میکند. اطلاعاتی در خصوص موضوع که به چه دلیل پرسشنامه انجام میشود.
- سوالات باید ساده و دقیق و روشن باشد.
- سوال ارشادی نباشد.
- اکثریت سوالات بسته باشد و یکی دو مورد باز داشته باشد.
- سوالات به گونه ای باشد که پاسخگو رج نزند.
- سوالات ترکیبی نباشد.
- سوالات بی ارزش که پاسخ آن روشن است نباشد.
- سوالات جمعیت شناختی از جمله سن، جنسیت، تحصیلات، شغل و... مورد سوال قرار گیرد.

2- مصاحبه :

به دو صورت **منظم** و **نامنظم** انجام میشود .

منظم : سوال و موضوع مشخص می باشد. مصاحبه کننده از کلیه مصاحبه شوندگان یکسان می پرسد.

نامنظم : موضوع سوال مشخص است ولی پرسشگر می تواند در حیطه موضوع سوالات مورد نظر خود را

پرسد.

مثلاً : برنامه تلویزیونی 90 مجری در خصوص موضوع مطرح شده هر سوالی که بخواهد از دعوت شدگان می

پرسد.

نکات مهم در مصاحبه :

- برقراری ارتباط مناسب با مصاحبه شونده جهت ارائه ی اطلاعات از طرف وی.
- بهتراست تا مصاحبه کننده خود و سازمانش را به مصاحبه شونده معرفی نماید.
- موضوع مورد مطالعه و اهمیت سوالات را به مصاحبه شونده بگوید.
- این نکته تاکید شود که اطلاعات محرمانه میماند.
- مصاحبه کننده از اعمال نظر شخصی خودداری کند.
- سوالات بتدریج مطرح شود و عجله ای در به پایان رساندن مصاحبه نداشته باشد.

3- مشاهده :

حضور کامل در محیطی که کار تحقیقاتی انجام میدهم و جمع آوری اطلاعات از طریق ملاحظه دقیق و ثبت و ضبط پدیده ها ، آنطور که در دنیای واقعی اتفاق می افتد.

مشاهده به سه صورت انجام می شود : 1- سری 2- نیمه سری 3- آشکارا

مثلا : در تحقیق امکانات در روستای ایکس شخص محقق بعنوان یکی از اهالی ای که در روستای مورد نظر زندگی میکند، بود.

اسناد و مدارک : کار تحقیقاتی منوط به اسناد و مدارکی است که مکتوب در بایگانی، کتابخانه ها، آرشیو، روزنامه ها می باشد .

محاسن :

به صورت زنده هر چیزی را طبیعی می بینی چون محیطی طبیعی است واقعیت را درک می کنی.

معایب :

ممکن است از عاطفی درگیر شوی خطر مرگ زمان یاد مصرف شود احتمال سوگیری دارد.

نکاتی که باید مورد توجه قرار گیرد :

1- محقق باید بداند چه رفتاری و چه وقت مشاهده کند.

2- چه نوع اطلاعاتی را باید ثبت کند، جامع تر یادداشت برداری شود، وسایل ضبط، دوربین فیلم

برداری..... و تا چه حد استنباط در مورد مشاهداتش مورد نیاز است و اهمیت دارد.

3- در کوتاه ترین فاصله ی زمانی مورد ثبت قرار گیرد.

4- حقایق و واقعیت هارا از نظرات شخصی خود جدا کند، در گزارش خود آن ها را به صورت قابل تشخیص

عنوان نماید .

5- مشاهده کننده باید محدودیت ها و نقاط ضعف روش خود را در گزارش ارایه نماید.

مزایا :

• امکان جمع آوری حجیم زیاد اطلاعات در زمان کوتاه از طریق مشاهده.

• به علت طبیعی بودن شرایط می توان اعتماد بیشتری به اطلاعات جمع آوری شده داشت.

امکان بررسی وقایع در بلند مدت بیشتر است در بلند مدت وقایع همانگونه که اتفاق امی افتند مشاهد کرد.

به علت محیط طبیعی نتیجه عکس العمل کمتری نسبت به سایر روش ها دارد.

جمع آوری اطلاعات در باره رفتارهای غیره کلامی برتری دارد به سایر جمع آوری اطلاعات.

محدویت های مشاهده :

- امکان کنترل محقق بر روی عوامل خارجی .
- در مشاهده، اندازه گیری به صورت غیر کمی است. در نتیجه تبدیل مشاهدات به متغیر های کمی و تجزیه و تحلیل آن ها مشکل است.
- حضور مشاهده کننده در محیط و آگاهی افراد مشاهده شوند باعث کاهش اعتبار شده و رفتار و اعمال طبیعی نداشته باشند.
- هزینه و زمان بیشتر است .
- تعصبات و سوگیری های مشاهده کننده و تفاوت فرهنگی بین مشاهده کننده و شونده اعتبار تحقیق را کاهش می دهد.
- قابلیت تعمیم یافته ها حاصل از مشاهده به محیط دیگر کم است .
- به دلیل عدم توانایی مشاهده کننده در نوشتن گزارش مشکلاتی به همراه دارد.

4- اسناد و مدارک یا کتابخانه ای :

کار تحقیقاتی منوط به اسناد و مدارکی است که مکتوب در بایگانی - کتابخانه ها - آرشیو روزنامه ها قرار دارد.

منابع اطلاعاتی مانند مشاهده و پرسشنامه و مصاحبه دسته اول هستند و سوابق و بایگانی های سازمان های دولتی و خصوصی نمونه ای از اطلاعات دسته دوم و یا داده های ثانوی.

مهم ترین این دادها به چهار دسته تقسیم می شود :

1- داده های موجود در اسناد تحقیقات گذشته.

2- اسناد ومدرك سازمانی مانند پرونده های کار گزینی.

3- آمارها و گزارش های رسمی دولتی.

4- آمارها و گزارشی های غیر رسمی.

{موفق باشید}

{بهار 1401}